

Про господарські уявлення давнього населення українських земель ми можемо судити, головним чином, опираючись лише на археологічні матеріали. Археологічні пам'ятки засвідчують доволі високий рівень господарської культури мешканців території нинішньої України. Здобутки культури господарювання та мислення передавались із покоління в покоління створюючи цілісне органічне поле матеріальної і духовної культури. Проте брак писемних джерел, які вперше про себе заявили лише у скіфську добу, не дозволяє витворити цілісну картину господарських уявлень.

Степан Злупко, опираючись на населення і природу як на два головні чинники розвитку господарства і світосприйняття людей, приходять до висновку: "Природа українських теренів у найдавніші часи сприяла життєдіяльності, позначилася постійно на її формах, знайшла своє продовження у світоглядній традиції. Плодючий степ, водоплавні ріки, помірний клімат – усе це створювало умови для людського побутування, яке дуже рано не обмежувалося мисливством, збиральництвом, але спиралося і на обробку землі, давало простір для хліборобства, вирощування сільськогосподарських культур"¹⁰. Ми можемо зробити висновок, що традиції землеробства в українського народу надзвичайно давні і глибокі, – це завжди слід пам'ятати, аналізуючи в майбутньому економічні погляди українських вчених. На наш погляд, існує багато підстав говорити про етногенез українства в трипільській культурі. Зокрема, відомий український археолог Я. Пастернак вважає, що трипільська культура – це "основна проблема етногенезу українського народу"¹¹.

Виявлені на значній частині Правобережжя пам'ятки Трипільської доби засвідчують осілий характер поселень. Трипільські племена переважно займалися землеробством, проте розводили також худобу, овець, кіз, свиней. Господарство трипільських поселень було самодостатнім, а отже можна допустити наявність тільки *випадкових* обмінних операцій продуктами праці. Обмінюватись могла не тільки продукція землеробства, але і, наприклад, кераміка, що вражає досконалим

¹⁰ Там само. – С. 34.

¹¹ Цит.: Злупко С. М. Економічна думка України: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – С. 35.

технічним рівнем сучасників. Оцінювались явища навколишньої природи, формувалась хліборобська культура, культура створення знарядь праці. Продукти праці, на нашу думку, могли оцінюватись тільки з морально-етичної точки зору. Стверджувати, що трипільці мали якісь глибокі оціночні судження економічного характеру в умовах відсутності обміну було б надзвичайно сміливим кроком.

2. СКИФСЬКА ДОБА ТА ЕЛЕМЕНТИ АНТИЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ПОГЛЯДИ АНАХАРСІЯ

У Європі найдавніші писемні джерела пов'язані із Грецією. В Греції ретельно занотовували міфи та виникла історична наука; саме в Греції проживав "батько історії" Геродот (V ст. до н. е.). Антична цивілізація поширювалась і на південну частину сучасної України через грецькі міста-колонії Причорномор'я. Грецька колонізація припадає на початок залізного віку (VII ст. до н. е.). На користь розгалужених культурно-історичних контактів між племенами Півдня України (їх греки називали об'єднавчою назвою скіфи) і Середземномор'ям свідчить широка обізнаність населення північного узбережжя Понта Евксинського (Чорного моря) з давньогрецькою міфологією та її персонажами. Ряд міфологічних персонажів греки "поселили" на наших землях, як то: Геракла на Дністрі та Дніпрі, Ахілла на о. Зміїному, – що зайвий раз підтверджує глибину зазначених зв'язків. Відомості про це знаходимо у Геродота, який сам відвідував Ольвію, побував у Скіфії, й присвятив опису цієї країни та її мешканців одну з книг своєї "Історії"¹². Він найбільш повно описав світогляд скіфів, високо оцінив їх талант, господарський і культурний рівень.

Антична колонізація принесла до Північного Причорномор'я прогресивні досягнення грецької цивілізації в соціально-економічній і культурній сферах. Спадщина Скіфії (існує чимало доказів, що її можна розглядати як слов'янську, якщо не

¹² Див.: Чмихов М. О. та ін. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1992. – С.24, 213-225; Полоцька-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т.І. До середини XVII століття. – К.: Либідь, 1992. – С.56-58.